

## ПОКУШАЈИ СТВАРАЊА БАЗЕ „КАРЛОСОВЕ“ ТЕРОРИСТИЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ

*Апстракт:* Један од најизраженијих терориста средином седамдесетих година прошлог века, Илич Рамирез Санчез, познатији под псеудонимом „Карлос“, покушао је створити своју базу у Београду. Док су најмоћније службе безбедности чиниле озбиљне напоре да дођу до њега, он је током 1982. године са лажним именом и дипломатским сиријским документима боравио у нашем главном граду, одакле је руководио својим акцијама.

У овом раду, изложен је сублимни сазнања до којих су некадашње службе безбедности Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ) дошле током оперативног рада и истраје која је вођена над Јоханесом Вајнрихом (Johannes Weinrich), припадником изв. „Карлосове“ терористичке организације, која је у више наврата крајем седамдесетих и у првој половини осамдесетих година прошлог века покушавала да организује своју тајну позадинску базу у Београду. У истраживању су коришћени оригинални документи и архивска грађа, као и група стручна лијература која обрађује ову тему.

**Кључне речи:** Карлосова организација, међународни тероризам, Јоханес Вајнрих, позадинска база, Неда Радонић, Служба државне безбедности, Савезни савет за заштиту уставног поретка.

### 1. УВОД

Социјалистичка Федеративна Република Југославија седамдесетих и осамдесетих година прошлог века била је лидер Покрета несврстаних. Спровodeћи такву политику отворености према државама афричког,

---

\* Редовни професор, Факултет за дипломатију и безбедност, Универзитет „Унион – Никола Тесла“, Београд, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2658-8220>, [radojica.lazic@fdb.edu.rs](mailto:radojica.lazic@fdb.edu.rs).

азијског и латиноамеричког континента, као ослободилачким организацијама и покретима, у Београду и другим градовима на школовању и различитим обукама био је велики број страних студената, војних лица, као и осталих структура које су по различитим основама боравили на њеној територији.<sup>1</sup> Поред тога, због самог географског положаја, она је и транзитно била најбржа веза између Блиског Истока и Западне Европе. Као један од лидера Трећег света и због либералне транзитне праксе, била је суочена са многим покушајима инсталирања различитих терористичких група и организација у највећим центрима, попут Београда, па и Загреба.

Таквих покушаја, мање више неуспешних, било је поприлично. Један од тих, свакако и најинтересантнији, односио се на стварања упоришта „Карлосовој“ терористичкој организацији у Београду, за коју је утврђено да је учествовала у преко 500 терористичких аката, како у Европи, тако и у неким другим деловима света. Значај овог истраживања утолико је већи, јер њен вођа издржава троструку доживотну казну затвора у Француској.

Обрађујући ову тему, важно је нагласити да су у другој половини двадесетог века скоро све државе Западне Европе биле угрожене најразличитим видовима тероризма. Посебно је био доминантан етносепаратизам, (квази)револуционарни и верски тероризам.<sup>2</sup>

Кроз архивску грађу и и друге материјале, који су анализирани, изучавана је генеза Карлосове организације и покушаји да створи упориште, односно позадинску базу у Београду, у којој би скривали оружје и другу опрему, за извршење терористичких аката, пре свега, у Западној Европи.

Јоханес Вајнрих (Johannes Weinrich), немачки држављанин, припадник „Карлосове“ терористичке организације, након успостављеног контакта, понудио је сарадњу југословенској Служби државне безбедности средином јула 1983. године. Недуго затим, почетком септембра исте године „стављен је у изолацију“ (односно у притвор), који је трајао 45 дана. Применом оперативних средстава и метода Службе државне безбедности, као и података добијених током истраге над Недом Радонић, држављанком СФРЈ, због сарадње са том организацијом, дошло се до озбиљнијих сазнања о организованом деловању ове терористичке групе.<sup>3</sup> Сагледавање активности вршено

1 М. Милетић, „Војна сарадња Југославије и земаља 'трећег света' током 1950-их као парадигма за успостављање политичких односа и стварање покрета несврстаних“, *Дипломатија и безбедност*, 1/2023, 144.

2 С. Мијалковић, М. Бајагић, М. Поповић Манчић, *Организовани криминал и тероризам*, Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд, 2023, 286.

3 Илић Рамирез Санчез (Карлос) рођен је у Каракасу у Венецуели, октобра 1949. године. Добио је име Илић, по Лењину. У периоду од 1968. до 1970. године студирао је на Универзитету Патриса Лумумбе у Москви. Након тога обрео се у кампу за обуку герилаца Народног фронта за ослобођење Палестине (ПЛФП) у Јордану, где је, наводно, стекао надимак Карлос. После низа терористичких акција у којима је учествовао заједно са својом организацијом скрасио се у земљама на Блиском истоку (према неким подацима сматра се да је припремао и учествовао у преко

је у оквиру посебно вођене оперативне акције са кодним називом „Карло-2“, након што је Вајнрих преко посредника Неде Радонић понудио сарадњу југословенској Служби државне безбедности.<sup>4</sup>

Политичка платформа „Карлосове“ организације била је дефинисана као антиимперијалистичка, антиционистичка, антиколонијална, антифашистичка и антирасистичка, са циљем да „свим средствима пружи допринос успешном исходу међународног класног рата, односно победи социјализма у свету“. Посебно су наглашавали да „судбина интернационалне револуције зависи од улоге земаља социјалистичког лагера“ и „природног савезништва“ са државама чланицама Варшавског уговора. Дакле, реч је о левичарској терористичкој организацији.

Подаци су указивали да су савезнике у својим активностима имали у „прогресивним арапским режимима“, пре свега у Сирији, Јужном Јемену и Либији, а нешто раније били су блиски Ираку и Алжиру. Основни метод деловања био је тероризам (или како су га називали „револуционарно насиље“) и субверзија. У тим активностима ослањали су се на сарадњу и

---

500 терористичких акција). Крајем осамдесетих година прошлог века највише је боравио у Сирији (Дамаск) и Јордану, да би се током 1991. или 1992. године настанио у Судану (Картум). Ухапшен је 14. августа 1994. године у Судану и предат француским органима безбедности, који су га пребацили у Париз. У Француској је оптужен за убиство два полицајца као и за убиство Мишела Мукардала 1975. године. Крајем 1997. године проглашен је кривим и осуђен на доживотну казну затвора. На каснијим суђењима осуђен је на још две доживотне казне затвора (последња, трећа казна, изречена му је крајем марта 2017. године), које издржава у затвору у Француској.

- 4 Поред материјала о „Карлосовој организацији“, који је доступан истраживачима у Архиву Југославије (фонд 803, фасц. бр. 1790), о овој теми говорили су и писали: Ласло Лискај, француски тужилац који је ислеђивао Карлоса, др Милан Пашански и Душан Ступар, на „Нарру“ телевизији 24. новембра 2017. године (више о томе у видео запису: <https://www.youtube.com/watch?v=gzX0ewBYAeI>); Б. Димитријевић, „Историјски аспекти тероризма у Србији“, *Историја 20. века*, 1/2008, 131–141; С. Цветковић, „Сарадња СДБ-а са страним службама седамдесетих година 20. века“, *Историја 20. века*, 2/2010, 93–100; Д. Јовановић, „Карлос и ја: Српска бомба за ђавољег адвоката“, *Експрес*, 17. април 2017. године; В. Цвијовић, „Главна Карлосова терористичка база била у Београду“, *Блиц*, 20. и 22. фебруар 2018. године; Р. Лазић, „Сарадња служби безбедности са службама других држава после Брионског пленума до средине осамдесетих година прошлога века“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 3/2018, 1075–1095; И. Алборгхети, *Мрачни досијеи из сефа Угбе – од Торциге и БББ-а до екције из врха ХДЗ-а*, 24 сата, Загреб, 2019, 143–179; Р. Лазић, *Службе безбедности Југославије – од Брионског пленума до распада државе*, Факултет за дипломатију и безбедност, ИП „Невен“, Београд, 2022; Н. Стевановић, „Државно спонзорисани тероризам као инструмент геополитике регионалних сила“, *Дипломација и безбедност*, 1/2022, 115–132; М. Bekes, *Carlos the Jackal: Unmasking the Legend of Ilich Ramirez Sanchez, the Notorious Revolutionary*, Published, Jul 6, 2023, <https://www.linkedin.com/pulse/carlos-jackal-unmasking-legend-ilich-ramirez-sanchez-mario-bekes>, 10. април 2025.

помоћ обавештајних служби неких арапских земаља и држава Варшавског уговора.<sup>5</sup> Сарађивали су и са сродним ултра-левичарским терористичким организацијама, било у извођењу заједничких операција, пружању логистичке подршке или у прибављању оружја, муниције, експлозива и друге терористичке опреме. Своју улогу схватили су као „интернационалну обавезу“.<sup>6</sup>

Мете напада биле су им: имовина, објекти и личности са Запада, реакционарни арапски режими, као и израелски интереси у свету. Изведене акције не само да нису биле уперене према социјалистичким земљама или „прогресивним режимима“, већ нису ни извођене на њиховим територијама.

Главно питање, које је доминирало осамдесетих, па и деведесетих година прошлог века, а на које није дат одговор ни до садашњег времена, било је ко стоји иза те организације. Пажљивом анализом свих доступних извора, као и истраге које су спроводиле различите службе безбедности тешко се могло поуздано утврдити. Мишљење највиших безбедносних структура у тадашњој Југославији било је, да је „Карлосова“ терористичка организација била под утицајем „обавештајних служби са којима је сарађивала“.<sup>7</sup>

Међутим, скоро сви припадници ове организације наглашено су истicali своју самосталност. Сарадња са одређеним службама безбедности, наводно, била је заснована на „партнерској основи“, у коју су улазили добровољно, најчешће због блиских идеолошких погледа и заједничког деловања. Такве тврдње које је Вајнрих изнео у истрази, односно и сам „Карлос“, током тродневне изолације, од 6. до 9. септембра 1976. године, потврђују, донекле, односе са појединим обавештајним службама.<sup>8</sup>

Потпуно је разумљиво да су обавештајне службе кроз сарадњу настојале да остваре своје интересе (увид и посредан утицај на ултра-левичарске организације у Западној Европи, Латинској Америци и другим деловима света). Са друге стране, одређена самосталност „Карлосове“ организацији имала је и низ погодности, које не би постојале да је био успостављен класичан агентурни однос.

У којој мери је поменута организација била усмераваана од неких служби безбедности није се поуздано могло утврдити. Међутим, одређене претпоставке донекле су указивале да је „Карлоса“ (вероватно) врбовао КГБ још 1969. године, док је био на студијама у Москви. Директније везе са том службом могу се наћи једино у биографијама појединих припадника организације.<sup>9</sup>

5 Архив Југославије (АЈ), фонд 803, фасц. бр. 1790, Резултати истраге над припадником „Карлосове“ организације Јоханесом Вајнрихом и предлог мера за реализацију овог случаја, СДБ ССУП-а, стр. пов. бр. 366, од 13. октобра 1983. године, 2.

6 *Ibidem.*

7 *Ibid.*, 3.

8 *Ibidem.*

9 Адвокат Жак Вержес, представник организације, боравио је у Прагу између 1951. и 1955. године, као професионални активиста КП Француске и секретар Међународног удружења студената. Удружење је основано на иницијативу Стаљина. У том периоду Вержес је био у контакту са Александром Шељепином, касније шефом КГБ-а.

Поред тога, постојале су индиције да је било покушаја врбовања неких чланова и од западних служби безбедности.

Са друге стране, наведена организација посвећивала је изузетну пажњу безбедносној заштити, примењујући бруталне методе, укључујући и различите начине проверавања чланова. Током истраге Вајнрих је изнео податак да су ликвидирали једног члана када су сазнали да га је врбовала ирачка служба безбедности.<sup>10</sup>

## 2. НАСТАНАК И РАЗВОЈ „КАРЛОСОВЕ” ТЕРОРИСТИЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Настанак и развој „Карлосове” терористичке организације одвијао се постепено. Према делимично потврђеним подацима, њеног вођу са 16 година примају у чланство КП Венецуеле. За време студентских демонстрација у Западној Европи 1968. године боравио је у Лондону, где, наводно, по налогу тадашње КП Венецуеле оснива илегалну партију „Фронт за национално ослобођење Венецуеле”. По повратку са студија из Москве (1969–1970) упознаје и повезује се са др Вадие Хададом, једним од руководилаца Народног фронта за ослобођење Палестине (ПЛФП) и шефом њених оружаних формација, на чију препоруку се укључује у рад француске експозитуре те организације, коју је водио Мохамед Боудиа. Када је 28. јуна 1973. године убијен Боудиа, „Карлос” долази на чело те организације, променивши јој име у „Commando Bhoudia”, у знак поштовања према погинулом.

Након изведених терористичких акција (покушај убиства лорда Јозефа Сиефа, напад бомбама на „Israeli Narodim Bank”, напад на авион израелске компаније „Ел Ал”, када је грешком погођен авион ЈАТ-а, помоћ „Јапанској црвеној армији” да заузме француску амбасаду у Хагу), током 1974. године, а посебно после убиства два припадника француских органа безбедности, приликом покушаја његовог хапшења у париском стану, био је принуђен да са осталим члановима своје организације напусти Европу.<sup>11</sup>

Међутим, поузданији подаци указују да је „Карлосова” терористичка организација настала тек 1976. године. Језгро је чинило пет чланова најужег руководства, које је окупило двадесетак активиста и око педесет симпатизера или потенцијалних кандидата за чланство. Од самог оснивања, став

10 Зна се да је лично „Карлос” ликвидирао члана руководства Мишела Мукардала, који га је издао француској полицији, као и сиријског новинара Хани Кудуа, кога је, како се претпоставља, врбовао израелски МОСАД.

11 На основу потврђених података, прво је боравио у Алжиру, затим Либији и Јужном Јемену, где се са преосталим члановима своје организације прикључује др Вадие Хададу. Након успешно изведене терористичке операције у седишту ОПЕК-а у Бечу децембра 1975. године (када је са још петорицом терориста упао на састанак лидера ОПЕК-а и заробио око 60 талаца), „Карлос” се разилази и са Хададом, али је са њим наставио да одржава контакте.

групе је био да се нови чланови не могу примити без дугогодишње провере. Главна база те организације, налазила се у земљама Блиског истока, у којима су били најбезбеднији. То су били градови Аден, Триполи, Багдад, а једно време Бејрут и Дамаск.<sup>12</sup>

Поред тога, у неким „пријатељским земљама” биле су смештене и „позадинске базе” (ДР Немачка, Мађарска, Румунија). Оне су служиле за логистичку подршку операцијама које су извођене у Западној Европи. У „позадинским базама” конспиративно су деловали представници организације (обично једно или више лица, са лажним дипломатским пасошима Сирије или Јужног Јемена). Они су, између осталог, били и у улози „официра за везу”, са службама безбедности држава у којима се налазила база. У том смислу, постојао је дугорочни план да на територији тадашње СФРЈ, тачније у Београду, успоставе такву базу за деловање ове терористичке организације. У извесној мери, у одређеном временском периоду, то су и успели да остваре. О томе сведоче подаци из спроведне истраге југословенских органа безбедности, да је након неколико ранијих покушаја, она створена током 1982. године.

Поменута група имала је задатак да и на непријатељској територији успоставља „базе за операције”. Из њих су, најчешће у Западној Европи, проучавани објекти и личности према којима су изводили акције. У њима су привремено депоновали оружје, експлозив и другу терористичку опрему, обезбеђивали канале за извлачења после обављених акција и слично. Комуникација између појединих база, између руководства и активиста, између организације и њених сарадника, као и са чланством које се налазило у затвору, представљала је једну од основних полуга без којих је њихова активност била незамислива. Успели су да успоставе такву врсту конспиративног комуникационог система која је била присутна у пракси савремених обавештајних служби.<sup>13</sup>

Сазнања прикупљена у истрази потврдила су да су до савршенства развили „систем кодираних порука, шифрованих докумената, мера безбедности приликом контаката, метода илегалног уношења терористичке опреме, проналажења конспиративних станова, фалсификовања путних исправа, докумената, печата”. За одржавање комуникације били су ангажовани и чланови који су имали легалан статус, нарочито на Западу. Колико је такав систем био ефикасан у пракси говори и чињеница да југословенски органи и службе безбедности, нису успели да открију њихово присуство на територији СФРЈ, као ни транспорте оружја и експлозива.

Прикупљени подаци током спроведене истраге указивали су на то да је организација имала сарадњу са обавештајним службама Либије,<sup>14</sup>

12 *Ibid.*, 5.

13 *Ibid.*, 6.

14 За однос према служби безбедности Либије Вајнрих у истрази истиче да је та сарадња имала најдужи стаж. Одвијала се на нивоу поверљивих сарадника председника Гадафија. Тврдио је да је Либија била заинтересована за ликвидацију политичких противника, али је такву понуду „организација одбила, јер није била у складу са њеним принципијелним опредељењима”.

Јужног Јемена,<sup>15</sup> Сирије,<sup>16</sup> Ирана,<sup>17</sup> Ирака,<sup>18</sup> ДР Немачке,<sup>19</sup> Мађарске,<sup>20</sup> Румуније,<sup>21</sup> и СССР.<sup>22</sup>

Поред контаката са обавештајним службама наведених земаља, „Карлосова“ организација одржавала је и одговарајуће везе са другим организацијама и ослободилачким покретима блиске политичке платформе. Током истраге над Вајнрихом није се могло прецизно утврдити колики број терористичких акција је извршила ова организација. Ретке су оружане операције

- 15 Подршка Јужног Јемена тој организацији била је свеобухватна, „али због сиромаштва земље, редукована је била на дипломатску заштиту давањем службених или дипломатских пасоша руководству“. На ограничене могућности подршке утицао је и удаљени географски положај те земље.
- 16 Вајнрих је тврдио да су односи са сиријском обавештајном службом успостављени крајем 1978. године, на иницијативу Сирије. Сирија је, поред Јужног Јемена, била једина земља која је руководству те организације обезбеђивала оригиналне дипломатске пасоше и пружала другу заштиту у иностранству. „Карлос“ и Вајнрих су боравили у Југославији са сиријским дипломатским пасошима.
- 17 Вајнрих је у истрази признао да организација „има неке односе са Ираном“, али детаљи евентуалне сарадње нису разјашњени. Оставио је могућност да им је ова земља испоручивала оружје, али се није изјаснио о условима и каналима којима је то учињено.
- 18 Период најинтензивније сарадње са Ираком био је до 1977. године, када им је у тој држави била стална локација. У каснијем периоду контакти нису прекидани и повремено су се одвијали преко ирачких амбасадора у источном Берлину и Прагу, са идејом да после напуштања Бејрута (где су објективно имали највише маневарског простора) размотре могућности поновног коришћења ирачке територије. Ирачки услов, према Вајнриховој интерпретацији, био је да организација изводи операције у Ирану, од којих је најамбициознији план био ликвидација Хоменинија.
- 19 Демократска Република Немачка је прва земља Варшавског уговора са којом је организација успоставила званичан однос. Разговори су отпочели 1979. године, али тек после три године су конкретизовани успостављењем „позадинске базе“. Официр за везу организације био је управо Вајнрих, а његова заменица Магдалена Коп, такође Немица.
- 20 Транзит оружја и опреме преко Мађарске, без знања њихове службе безбедности, започео је 1979. да би 1981. године био легализован на иницијативу домаћина. Контакте је одржавао лично „Карлос“, да би после краћег боравка Вајнриха стални представник организације био Абул Хакам. Са мањим прекидима, он је у Мађарској боравао од 1979. до краја 1981. године.
- 21 Односи са Румунијом датирају од 1978. године. Успоставио их је лично „Карлос“. Румунска страна имала је конкретан програм сарадње који је предвиђао стационарање сталних представника организације на територији те земље, као и планове за извођење заједничких операција. У каснијем периоду контакти су продубљени. У тој земљи био је стационаран највећи депо оружја те организације у Источној Европи, који је контролисала румунска служба безбедности.
- 22 Током истраге Вајнрих није помињао остварену сарадњу са совјетском службом безбедности. Чак је и улогу ове земље споменуо успут, у укупним односима његове организације са Варшавским уговором. Трагова није било ни у заплењеној документацији.

које су извели потпуно сами. У неким су пружали само „логистичку подршку”, или су извршили само снабдевање других терористичком опремом, односно, претходно су имали задатак да проучавају потенцијалне „мете напада”. У материјалу, сачињеном након спроведене истраге, дат је приказ свих терористичких аката, у којима је на одређен начин била присутна и „Карлосова” организација.<sup>23</sup>

Пре извођења планираних акција детаљно су изучаване „мете напада”. Непосредни извршиоци никада нису били из земље у којој се изводила. Користила се терористичка опрема из тајних депоа на непријатељској територији или се уносила непосредно пред акцију, с тим што доносиоци по правилу нису били извршиоци. По окончаној акцији извршиоци су се најкраћим путем „извлачили” из земље. За извођење терористичких аката најчешће су користили експлозив са сатним механизмом или телекомандом. Није се водило рачуна о случајним жртвама. За извршене нападе није се преузимала јавна одговорност, већ су се понекад и заваравали трогови лажним упућивањем на друге извршиоце.

Планиране и изведене активности имале су за циљ: потенцијално угрожавање западних интереса, који су, пре свега, били усмерени на дестабилизацију НАТО савеза, нарочито његовог „јужног крила” у Европи и „реакционарних арапских режима” у региону Блиског истока. Ни једна

23 Упад на састанак ОПЕК-а децембра 1975. године у Бечу, уз узимање око 60 талаца; покушај ликвидације израелског амбасадора Јаше Бенатона у Паризу 1974. године; напад на авион израелске компаније „Ел Ал” на аеродрому „Орли” 1974. године, када је грешком погођен ЈАТ-ов авион; планиран атентат на Хенрија Кисинџера; у току 1978. године изучаване су могућности терористичког акта на Маурицијусу на политичаре Јужноафричке републике; планирано обарање авиона јорданског краља Хусеина приликом посете Шпанији; планирано више акција према припадницима ЦИА у Западној Европи и на Блиском истоку; изучаван је боравак шаха Резе Пахлавија у Латинској Америци; крајем 1979. и почетком 1980. године вршене су припреме за атентат на египатског председника Садата (инспиратор и налогодавац био је либијски вођа Моамер ел Гадафи); румунска служба тражила је од „Карлоса” да ликвидира њиховог одбеглог руководиоца обавештајне службе, генерала Паћепу; са „Црвеним бригадама” планиран атентат на генерала Дала Кијазу; са „ЕТА” планиран атентат на шпанског министра иностраних послова; припремано убиство саудијског амбасадора у Бејруту; марта 1981. године у координацији са службом безбедности Румуније подметнута је бомба у америчкој пропагандној радио-станици у Минхену „Слободна Европа”; планирана акција обарања француског авиона приликом посете Клода Шесона Бејруту априла 1982. године; извршен атентат на уредника листа „Al Vatan Al Arabi” у Паризу фебруара 1982. године; 29. марта 1983. године подметнута бомба у воз у Француској коме је требало да буде опозициони лидер Жак Ширак (погинула једна жена); априла 1983. године извршен напад на аутомобил амбасаде Саудијске Арабије у Атини, погинуо секретар амбасаде; 9. маја 1983. године у Бејруту испалена ракета из базуке на француског конзула; извршен напад на француску амбасаду у Бејруту 24. маја 1983. године; подметнут експлозив у згради Генералног конзулата Француске у Западном Берлину 25. августа 1983. године; припремане акције за заузимање амбасада Саудијске Арабије у Атини и Бриселу.

акција није планирана нити је извршена према земљама Варшавског уговора и против „прогресивних арапских режима“. Такође, ни једна није непосредно била уперена против Југославије, мада је југословенска територија коришћена за транзит оружја и терористичке опреме, али и као терен са кога се одлазило у акције или се извлачило после њиховог извршења.<sup>24</sup>

### 3. АКТИВНОСТИ „КАРЛОСОВЕ“ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ

Југословенске службе безбедности и органи унутрашњих послова нису успели да открију присуство чланова ове терористичке организације, нити да остваре одговарајући увид у њихову активност на територији СФРЈ. Стављање „Карлоса“ и Ханса Јоакима Клајна у изолацију (притвор), од 6. до 9. септембра 1976. године, није био „резултат претходног рада Службе државне безбедности“, већ дојава службе безбедности СР Немачке. Поред тога, ни каснији боравак Вајнриха у Београду, од скоро годину дана, није био регистрован од тадашњих југословенских служби безбедности, док није 13. јула 1983. године, преко посредника (Неде Радонић), понудио контакт и сарадњу Служби државне безбедности.

Међутим, прву понуду за сарадњу учинио је лично „Карлос“, током разговора који су са њим вођени док се налазио у изолацији у Београду, почетком септембра 1976. године. Друга понуда учињена је преко функционера Уједињене службе безбедности ПЛО, Феу Дауда, маја 1979. године. Шеф Уједињене службе безбедност ПЛО, Абу Ијад, пренео је 16. августа те године да је у ДР Немачкој имао контакт са Вајнрихом, који је изнео предлог „Карлоса“ да у Југославији, Јужном Јемену или у Грчкој обави разговоре са ПЛО. Одговор југословенских безбедносних структура био је негативан. Последњу понуду учинио је директно Вајнрих у разговору са представником СДБ-а 15. јула 1983. године, користећи као посредника Неду Радонић.<sup>25</sup>

Подаци који су добијени током спроведене истраге над Вајнрихом и анализа његове документације указивали су да је та организација и на југословенском простору била присутна дуги низ година. Према наводима из различитих извора „Карлос“ је први пут боравио у СФРЈ још 1969. године. Од тада па до 1976. године долазио је, неколико пута. Међутим, 1976. године три пута је боравио у Београду, где је имао сусрете са најближим сарадницима (Јоханес Вајнрих, Ханс Јоаким Клајн, Герд Шнепел и Герд Албартус). Током 1977. године у Југославији је боравио само Вајнрих (неколико пропутавања за Багдад, Алжир и Западну Европу), једном и у друштву са Магдаленом Коп.

24 *Ibid.*, 17.

25 Два дана раније, југословенска држављанка, Неда Радонић обратила се свом дугогодишњем познанику, инспектору у СДБ-у РСУП-а Србије, са молбом за успостављање контакта са Вајнрихом.

У периоду од 1978. до 1981. године боравци чланова ове терористичке организације су били повремени. Интензивнија активност започиње од 1982. Те године Вајнрих чак 16 пута борави или транзитира кроз Југославију. Поред њега и други припадници организације интензивирају своје доласке и боравке (Абдул Хакам борави шест пута, Криста Маргот Фрелих два пута, Лигиа Ројас два пута, а Урсула Зенгер и двојица чланова организације из Венецуеле једанпут). Ради контаката неколико пута долазе и припадници грчке екстремно левичарске организације (ЕЛА). Међутим, од 26. јуна па до краја те године, уз мање прекиде, у Београду је боравио и „Карлос“. Закупом стана у Никшићкој улици на Вождовцу и успостављањем телекс везе у хотелу „Југославија“, наставља рад са својом организацијом, контактира друге чланове, вршећи надзор над транспортом оружја, експлозива и друге терористичке опреме која се дистрибуира у припремљене базе.

Са његовим интензивнијим боравком Београд постаје једна од најзначајнијих „позадинских база“ у Европи. Почетком 1983. улогу координатора у Београду преузима Вајнрих. Те послове обављао је све до „стављања у изолацију“ и предаје сиријским државним органима.<sup>26</sup>

Током 1982. и 1983. године „Карлосова“ организација илегално је испоручила веће количине оружја, муниције, експлозива и друге опреме, преко територије СФРЈ.<sup>27</sup> Југославија није била једини и искључиви канал за пребацивање терористичке опреме на Запад. То је чињено и из Источног Берлина и Будимпеште, али је југословенска територија била погодна због мање пажње која се посвећивала на граничним прелазима.<sup>28</sup>

Већи део оружја, експлозива и друге терористичке опреме организација је добијала на поклон од обавештајних служби са којима је сарађивала, мада је један део куповала, па и препродавала организацијама са којима сарађује. Набављено оружје, муницију и експлозиве скривала је у депоима, правећи разлику између „стратешких“ (стационираних у земљама са којима сарађују) и „оперативних“, лоцираних на „непријатељским територијама“, који се припремају непосредно пред извршење оружаних акција. „Стратешки“ депои понекад су били лоцирани и у земљама за које сматрају да им толеришу боравак.<sup>29</sup>

26 *Ibid.*, 18–20.

27 Шест испорука одвијало се релацијом Будимпешта–Атина, два Дамаск–Београд, а затим на Запад и три маршрутом Букурешт–Београд–Западна Европа.

28 Преко југословенске територије укупно је пребачено: четири базе и преко 50 ракета, два бацача РПГ–75, око 10 полуаутоматских пушака, око 20 пиштоља, од којих један са пригушивачем, седам одбрамбених ручних бомби, три офанзивне и пет димних граната, око 3.000 комада метака разних калибара, 115 кг ТНТ и 42 кг пластичног експлозива, 96 електричних детонатора и 236 обичних детонатора, једна ролна експлозивног упаљача и четири токи-воки станице.

29 Истрагом је утврђено да је на територији Европе „највећи и најопремљенији депо био у Букурешту, али га они нису контролисали, већ румунска служба безбедности (слично је било и у ДР Немачкој, односно Источном Берлину). О опремљеном депоу у Будимпешти старао се један мађарски лекар, који је био

За транспорт су најчешће користили адаптирана скровишта путничких или теретних возила. Када су у питању веће удаљености, користили су совјетске авионске линије, најчешће летове Москва–Аден и обратно, а од 1981. године и линију Аден–Дамаск–Букурешт.

Поред тога, руководство и чланови организације користили су територије неких „пријатељских земаља“ као полигоне за обуку, увежбавање, тренинге за гађања из разних врста оружја, испробавања експлозива и сл. У том контексту, Вајнрих је у истрази помињао само арапске, а не и источноевропске земље, мада се основано може претпоставити да су им и тамо пружане услуге овакве врсте.

#### 4. УЛОГА „АГЕНТА” У ТОЈ ОРГАНИЗАЦИЈИ

Југословенска држављанка Неда Радонић, била је у агентурном односу са том организацијом. Истрагом коју су спровели органи безбедности утврђено је да је у тај однос ушла свесно и из одређених интереса. Неду Радонић, као личну секретарицу, ангажовао је париски адвокат Жак Вержес. Он ју је постепено уводио да ради за интересе „Карлосове” терористичке организације. У периоду од 1974. до 1980. године, она је службовала у југословенском Културно-информативном центру у Паризу. По доласку „на задатак” у Београд, запошљава се 1982. године у „Морава филму”.

На основу података који су прикупљени у истрази утврђено је да је она, по налогу париског адвоката Вержеса, прешла у Београд да у његово име и за потребе организације комуницира са одређеним лицима.<sup>30</sup> Више пута путовала је из Београда у Париз преносећи пошту и шифроване поруке члановима организације. Као особа од изузетног поверења, добила је и задатак да посредује у остваривању контакта са представницима СДБ-а.

Поред тога, утврђено је да је имала интензивне контакте са Вајнрихом, да је за потребе организације била ангажована у закупу два стана, а да те податке током испитивања није представила инспекторима службе безбедности. Још током упознавања у Паризу, знала је његов прави идентитет и положај у тој терористичкој организацији. Прећутала је одређене детаље који су се односили на сарадњу са поменутих лицима, укључујући и чињеницу „да јој је Вајнрих 19. априла те године показао депоновано оружје у изнајмљеном стану у Београду”.

Пошто се Неда Радонић налазила у притвору и против ње је био покренут кривични поступак, појавили су се безбедносни проблеми

---

сарадник мађарске службе безбедности. Интересантан је податак да су стални депо имали у Белгији. Међутим, истрагом је утврђено да су имали и *ad hoc* депое у Аустрији, Швајцарској, Француској, СР Немачкој, Ирској и Шпанији.

30 *Ibid.*, 22.

везани за судбину Вајнриха. Наведена оперативна акција вођена је у строгој тајности и било је крајње контрапродуктивно да се обелодањује његов боравак и активност организације у Југославији. Због пропуста органа безбедности претила је опасност да Југославија буде оптужена од западних земаља да подржава и спонзорише тероризам. Из тих разлога било је неопходно донети одговарајућу политичку одлуку на који начин решити овај проблем.

У том смислу, постављало се и питање извођења Неде Радонић пред суд. Одлука о мерама које би биле предузете према њој требале су да буду аналогне одлуци о даљем поступку и према Вајнриху.<sup>31</sup>

## 5. СЛУЧАЈ РЕШЕН – ПОЛИТИЧКОМ ОДЛУКОМ

Током спроведене истраге над Вајнрихом, расправљена су сва значајна питања која су се непосредно односила на безбедност СФРЈ и на деловање тадашње „Карлосове” терористичке организације. Поред тога, завршена је истрага и над Недом Радонић. Недвосмислено је утврђено да је она била у агентурном односу са том организацијом.

Политички врх тадашње Југославије имао је нимало лак задатак, да одлучи на који начин да оконча овај, изузетно тежак и посебан случај. На основу оперативних података и материјала прикупљеног током истраге, дошло се до три могућности: прва је била да се Вајнриху суди у Београду, због наведених кривичних дела; друга да се изручи СР Немачкој, јер је већ постојала расписана потерница за њим и трећа да буде изручен Сирији, јер је поседовао њихова лажна дипломатска документа. Процењено је да је „трећа варијанта” (изручење сиријским властима) најприхватљивија и предложено је да се поменута оперативна акција реализује предајом тог лица сиријским властима. Предлог је садржао и став да Вајнриху треба саопштити да не долази у обзир никакав облик сарадње са југословенским службама државне безбедности, нити присуство те организације у Југославији.

Сиријски органи безбедности признали су да је Вајнрих „њихов човек” и да је дипломатска путна исправа, коју поседује, издата на лажно име, Јозеф Леон, оригинална. Представници сиријске службе безбедности, са којима су остварени контакти, пренели су молбу највишег државног руководства Сирије да им се он изручи. Имајући у виду постојећи ниво односа, било је разумљиво да је сиријска страна очекивала да ће СФРЈ удовољити њиховој молби.

Поред сачињене информације која се односила на резултате обављене истраге над Јоханесом Вајнрихом и Недом Радонић, додатна објашњења дата су 18. октобра 1983. године и на седницама Савезног савета за заштиту

31 *Ibid.*, 23.

уставног поретка. Потврђен је став да се Вајнрих изручи сиријским органима безбедности и да се одустане од кривичног гоњења Неде Радонић.<sup>32</sup>

## 6. ЗАКЉУЧАК

Спољнополитичка оријентација некадашње Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ) била је ослоњена, углавном, на државе „трећег света”, односно Покрет несврстаних. У циљу јачања и унапређења безбедносних интереса и лидерске позиције у оквиру тог покрета, Југославија је здружено подржавала државе тог опредељења и различите ослободилачке покрете и организације. Као транзитна земља, са изразито либералним визним режимом, била је изложена потенцијалним опасностима да буде уточиште одређених криминалних, терористичких и других група. То је био довољан разлог за покушај успостављања „позадинске базе” „Карлосове” терористичке организације у Београду.

Безбедносну проблематику у земљи усложњавала је чињеница што је у том периоду у СФРЈ, на годишњем нивоу, боравило око 12.000 лица из различитих арапских држава (не рачунајући више од 2000 официра и подофицира који су се обучавали у војним школама), претежно студената. Сва та лица припадала су бројним групацијама и организацијама које су имале идејна, политичка и верска опредељења. Деловала су под различитим иностраним утицајима. Органи и службе безбедности имали су обавезу да будно прате њихово понашање, те да према појединцима, групама или организацијама предузимају одређене мере, како би спречили њихове тајне и недозвољене активности уперене против интереса државе. У том смислу, сасвим је разумљиво, када је откривена делатност „Карлосове” терористичке организације, да се тај проблем морао решавати политичким средствима, тако да се не угрози међународни положај и кредибилитет државе.

Спроведеном истрагом над овом групом Служба државне безбедности прикупила је значајне податке који су могли послужити у даљем сагледавању активности терористичких организација у целом свету. Знатно је проширен увид у конкретне облике и методе деловања организација које су се бавиле тероризмом, о њиховој повезаности, облицима сарадње са појединим обавештајним службама и низ других података о којима је имала недовољна и непотпуна сазнања.

Са безбедносног аспекта веома су били корисни подаци о начинима и техници илегалног уношења и транспортовања оружја преко територије СФРЈ, систему коришћења обичних, службених и дипломатских путних исправа на граничним прелазима, начину фалсификовања различитих врста докумената, за потребе илегалне организације.

32 АЈ, 803–1790, Записник са ванредне седнице Савезног савета за заштиту уставног поретка, одржане 18. октобра 1983. године у Београду.

Овај случај указао је да су постојали озбиљни пропусти и слабости комплетног система безбедности у тадашњој Југославији. Такво стање било је присутно и изражено у широком спектру. Почев од царинске и пасошке контроле на граничним прелазима, преко евиденције и контроле боравка и кретања странаца, нарочито страних студената,<sup>33</sup> до оперативног рада на праћењу, откривању и ефикасном спречавању активности различитих група и организација које се баве тероризмом.

## ЛИТЕРАТУРА

- Архив Југославије: Фонд Председништва СФРЈ и Савезног савета за заштиту уставног поретка.
- Алборгхети И., *Мрачни досијеи из сефа Угбе – од Торциге и БББ-а до екипе из врха ХДЗ-а*, 24 сата, Загреб, 2019.
- Димитријевић Б., „Историјски аспекти тероризма у Србији“, *Историја 20. века*, 1/2008.
- Лазић Р., „Сарадња служби безбедности са службама других држава после Брионског пленума до средине осамдесетих година прошлог века“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 3/2018.
- Лазић Р., *Службе безбедности Југославије – од Брионског пленума до распада државе*, Факултет за дипломатију и безбедност, ИП „Невен“, Београд, 2022.
- Мијалковић С., Бајагић М., Поповић Манчетић М., *Организовани криминал и тероризам*, Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд, 2023.
- Милетић, М., „Војна сарадња Југославије и земаља 'трећег света' током 1950-их као парадигма за успостављање политичких односа и стварање покрета несврстаних“, *Дипломација и безбедност*, 1/2023.
- Richterova D., „The Anxious Host: Czechoslovakia and Carlos the Jackal, 1978-1986“, *The International History Review*, 1/2018.
- Стевановић Н., „Државно спонзорисани тероризам као инструмент геополитике регионалних сила“, *Дипломација и безбедност*, 1/2022.
- Samuel T., „Yours in Revolution: Retrofitting Carlos the Jackal“, *Culture Unbound*, 5/2013.
- Цветковић С., „Сарадња СДБ-а са страним службама седамдесетих година 20. века“, *Историја 20. века*, 2/2010

## ИНТЕРНЕТ ИЗВОРИ

- Јовановић, Д., „Карлос и ја: Српска бомба за ђавољег адвоката“, *Експрес*, [tps://www.ekspres.net/kolumne/duska-jovanic-karlos-i-ja-srpska-bomba-za-davoljeg-advokata](https://www.ekspres.net/kolumne/duska-jovanic-karlos-i-ja-srpska-bomba-za-davoljeg-advokata)

33 Више томе видети: АЈ, 803–1785, Специјална информација – Безбедносни проблеми у вези са боравком страних студената у Југославији; АЈ, 803–1786, Записник са 5. седнице Савезног савета за заштиту уставног поретка, одржане 23. маја 1980. године.

Bekes M., Carlos the Jackal: Unmasking the Legend of Ilich Ramirez Sanchez, the Notorious Revolutionary, Published, Jul 6, 2023, <https://www.linkedin.com/pulse/carlos-jackal-unmasking-legend-ilich-ram%C3%ADrez-s%C3%A1nchez-mario-bekes>

Цвијовић В., „Главна Карлосова терористичка база била у Београду“, Блиц, 20. и 22. 02.2018, <https://www.blic.rs/vesti/hronika/ekskluzivno-sakal-iz-beograda-kodiranim-porukama-izdavao-krvava-naredjenja-otkriven/x08vc31>

**Radojica Lazić, PhD\***

## THE ATTEMPTS OF CREATING A BASE FOR THE ‘CARLOS’ TERRORIST ORGANIZATION IN YUGOSLAVIA

### *Summary*

*One of the most wanted terrorists from the middle of the 1970s, Ilich Ramirez Sanches, also known as Carlos, tried to create his own base of operations in Belgrade. While the most powerful security services made serious efforts to reach him, he ran his operations in Belgrade in 1982, with a fake name and diplomatic documents from the state of Syria.*

*In this paper, you can see the findings of the intelligence services of the former Yugoslavian Republic during the operational work and investigation of Johannes Weinrich. He was a member of the so-called ‘Carlos’ terrorist organization, which tried to organize their secret base in Belgrade on several accounts during the 1970s and early 1980s. The research is based on original documents and archives, as well as other expert literature on this topic.*

**Keywords:** The Carlos organization, international terrorism, Johannes Weinrich, background base, Neda Radonić, State Security Services, the Federal Council for Protection of the Constitutional Order.

---

\* Full professor, Faculty of Diplomacy and Security, University „Union – Nikola Tesla“, Belgrade, [radojica.lazic@fdb.edu.rs](mailto:radojica.lazic@fdb.edu.rs).